

BOSHLANG`ICH SINF O`QUVCHILARINI KASBGA YO`NALTIRISH

Po'latova Muqaddam Tojiaxmadovna

To'raqo'rg'on tumani MMTB ga qarashli

13-maktab amaliyotchi psixologi

Annotatsiya: Kasb insonning butun hayoti davomidagi hamrohi hisoblanadi. Shu sababli ham kasb tanlashda albatta, inson o'zining qiziqish va qobiliyatlarini inobatga olib, chuqur o'ylab, mulohaza qilishi lozim. Ushbu maqolada bolalarni kichik maktab yoshidanoq kasbga bo'lgan qiziqishlarini aniqlab, ularni to'g'ri yo'naltirish haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Kasb, kasb tanlash, dars jarayoni, shaxsiy namuna, metodika, boshlang'ich ta'lim,

Ma'lumki, ta'lim-tarbiyada boshlang'ich sinflar ta'limi alohida bosqich bo'lib, bu davr bola shaxsini eng jadal rivojlanish davri hisoblanadi. Chunki 5-6 yoshdagi 10-11 yoshgacha bo'lgan davrda bola shaxsi yetuklik va o'smirlik davriga zamin yaratadi. Ayni shu davr bola shaxsining ko'rish, kuzatish, idrok etish, tassavur va tafakkur qilishga o'rganish jarayonidagi eng shiddatli bosqich bo'ladi. Shu boisdan ham boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'quvchilarga ta'lim tarbiya berish jarayonida ularning individual-shaxsiy xususiyatlariga alohida e'tibor berib, boladagi qiziqishlarni to'g'ri yo'naltirishga bugungi kun talabi darajasida bo'lishiga e'tibor qaratish lozim.

O'quvchilarni kasb tanlashga yo'naltirishda **“Kasb o'zi nima?”** degan savol tug'iladi. Kasbga esa quyidagicha ta'riflar berilgan.

Kasb bu – insonga ma'lum bir talablar qo'yuvchi faoliyat turidir.

Kasb – insonni jamiyat tomonidan tan olinishdir

Kasb – tiriklik va tirikchilik manbayi.

Hozirgi kunda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ko‘pgina faoliyatlar amalga oshirilib, Ta’lim tizimini takomillashtirish jarayoni bo‘yicha ham qonun va qarorlar qabul qilinmoqda. Mana shunday qonunlarda kasb va hunarga yo‘naltirish muammolari ham, shuning bilan birga ko‘rib chiqilmoqda. Shuningdek, Xalq Ta’limi Vazirligining 2002-yilning oktabrdagi 153-sonli qarorida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarni kasb va hunarga yo‘naltirishning bir qator yangicha konsepsiyalari belgilangan edi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kasb va hunar atamasini takomillashtirish, kelajak avlodning keyingi yillarda egallaydigan kasbhunariga diqqatli bo‘lish mamlakatning asosiy va muhim muammosidir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirishda qilingan asosiy maqsad kelajak avlodning kelgusida egallayotgan kasb-hunarini o‘zi erkin aqliy tomonlama bilgan, tushungan holda tanlab, o‘z kasb-hunarining yuqori malakali mutaxassisi kabi yetishishida samarali hissa qo‘shishidir. Boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisi ham nafaqat o‘quvchilarga ilm – fan olamining dastlabki bilimlarini beradi, balki ushbu jarayonda o‘quvchilarni kasbga yo‘naltiradi. O‘quvchi bolaligidan biror bir kasbga mehr qo‘yadi, uni orzu qiladi, shu kasb egasi sifatida o‘zini tasavvur qiladi. Mazkur tasavvurning realligini ta’minlashda o‘qituvchining katta o‘rni bor. Negaki, o‘qituvchi hali mukammal shakllanmagan bola tasavvurida go‘yoki bir “sehrGAR”, tengsiz murabbiydir. Boshlang‘ich ta’lim o‘quvchilarini kasbga yo‘naltirish bo‘yicha olib boriladigan ishlarning barcha shakl va metodlari o‘quvchilarning maqsadli ravishda kasb tanlashlariga xizmat qilishi lozimdir. Maktabda kasb-hunarga yo‘naltirish ishlarini yo‘lga qo‘yishda an’anaviy amaliy mashg‘ulot, suhbat, dialogli munozaralar bilan birga pedagogik o‘yin, mustaqil fikrlar kabi yangi pedagogik texnologiya elementlaridan unumli foydalanish tavsiya etiladi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini kasb-hunar tanlashi uchun keng yo‘l yaratib beradigan kasb-hunarlar olami bilan mukammal tanishish va kasb-hunarlar haqida

tasavvurlarga ega bo‘lish, ularni moyilligini, qiziqishini va intilishini oshirishda quyidagi ko‘pgina metodik tavsiyalari mavjud:

- turli xil tashkilotlar uyushmasiga ekskursiyalar tashkil qilish-bunga bevosita tashkilotlar uyushmasiga borib, ulardagi ish faoliyati jarayoni, faoliyat yuritiladigan soha va ish tartibi bilan mukammal tanishish;
- axborotli ko‘pgina dasturlar, agitatsiyalar, reklamalar, buketlar va boshqalar;
- tajribali mutaxassislar bilan samarali uchrashuvlar o‘tkazish yo‘li orqali;
- madaniy -ma’naviy tadbirlar tashkil qilish yo‘li bilan.

Kasb tanlash juda muhim masala bolib ko‘pincha o‘quvchilar buni mustaqil hal qila olmaydilar. O‘qituvchilarning ish tajribasi o‘quvchilarni to‘g‘ri kasb tanlashlariga xizmat qilishi va ularga yordam berishi lozim. Ulardan asosiylari esa quyidagilardan iborat:

Darslarda kasb tanlashga yo‘llash. O‘qituvchi o‘quvchilarni texnologiya darslarida bajarayotgan ishi bilan bog‘liq kasblar bilan tanishtiradi. Masalan: Yangi milliy o‘quv dasturi asosida yaratilgan 1-sinf texnologiya darsida “Uycha qurish” mavzusi orqali o‘quvchilarga quruvchilik kasbi haqida tushuncha beriladi va quruvchi kasbiga nisbatan hurmat hissi shakllantiriladi. Ularning mashaqqatli mehnatlariga havas uyg‘otiladi. Demak 1-sinfdanoq o‘quvchilarga kasblar haqida tushunchalar texnologiya darslari orqali shakllantiriladi.

Hozirgi kunda telefon, kompyuter kirib bormagan xonadon bo‘lmasa kerak. Har bir o‘quvchida kompyuter o‘yinlariga qiziqish katta ekanligi hech kimga sir emas. Ularning shu qiziqishlaridan o‘rinli foydalangan holda o‘quvchilarga 4- sinf texnologiya darsligiga kiritilgan “Muhandis – dasturchi” kasbi haqida tushuncha berish va bu kasbga qiziqish uyg‘otish mumkin. Telefon va kompyuterdagi eng qiziq o‘yinlarni ham dasturchilar yaratganini, dasturchi nafaqat o‘yinlar yaratishi bu yuqori texnik ma’lumotga ega, muhandislik sohasida ham, dasturlash sohasida ham yetarli ma’lumotga ega shaxs ekanligi hozirgi kunda eng mashhur kasblardan biri ekanligini to‘g‘ri tushuntirish lozim.

2-sinf Ona tili va o‘qish savodxonligi. 16-mavzu. Men sevgan kasb.

O`quvchilarga 2 ta savol bilan murojat qilamiz:

1. Kelajakda qaysi kasb egasi bo'lishni istaysiz?
2. Kasb tanlaganda nimalarga e'tabor berish kerak?

O`quvchilar o'zlari tanlamoqchi bo'lgan kasblarini aytib o'tishadi. Ularning fikrlarini tinglagan o`qituvchi har bir bolaning tanlamoqchi bo'lgan kasbga ta'rif berib, imkon qadar ijobiy fikrlar bildiradi. Shu orqali boshlang'ich sinfdanoq bolalarda kasb-hunarga bo'lgan qiziqish ottirib boriladi.

Qolaversa, jismoniy tarbiya darslarida ham, mamlaktimizdan yetishib chiqqan chempionlar, ularni Vatanimizni jahonga tanitayotganliklari, sportchilar uchun yaratilgan sharoitlar haqida o`quvchilarga so`zlab berilishi ham ularni sportga bo'lgan qiziqishi ortishiga sabab bo'ladi.

Bundan tashqari, ustozlar o`quvchilarga shaxsiy namunalarni keltirish orqali hma kasb-hunarga yo`naltirishlari mumkin. Masalan, o`qituvchi darslarda o'z kasbini qanchalik yaxshi ko'rishi haqida, kasbining qanchalik insonlarga manfaatli ekani haqida so`zlashi orqali o`quvchilarda o`qituvchilik kasbiga qiziqish uyg`otishi mumkin.

Boshlang'ich ta'lim o`quvchilari kasb tanlashdan hali uzoq turadilar. Biroq ular o`rtasida to'g'ri yo'lga qo'yilgan kasb tanlash ishi shunday bir negiz bo'lishi kerak -ki, o`quvchilar yuqori sinflarga o'tganda, mustaqil hayotga qadam qo'yganda to'g'ri kasb tanlaganlariga amin bo'lishlari lozim.

Xulosa sifatida qayd etish mumkinki, o`quvchilarni o'z vaqtida to'g'ri kasbga yo`naltirish mamlakat taraqqiyotining kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. - T.: "O'zbekiston", 2017. -102 b.
- 2.Xolmatov P.Q. Texnologiya fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar. 3.1.modul. Majmua. JVPXQTMOHM. 2022.

3. Xolmatov P.Q. va boshq. Kasb tanlash hususiatlari. Oquv qollanma. Poytaht-Eksklyuziv. T.2022.
4. Xolmatov P.Q. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o quvchilarni kasbhunarga yo'naltirishni takomillashtirish. Metodik qo'llanma. Navruz. 2021
5. X.Sanaqulov, D.Xodiyeva. Mehnat va uni o'qitish metodikasi. – T.; Tafakkur bo'stoni, 2015, – 71 b
6. I. A. Mannopova, D. M. Sayfunov. Texnologiya Umumiy o'rta ta'lim maktablaining 4 – sinfi uchun darslik. – T. ; O'qituvchi, 2020.
7. Axmedov Ildar Gennadevich “Molodoy ucheniy” № 21. 2019, – 615 b
8. Dilbar Mirahmedova Texnologiya 1 Metodik qo'llanma. – T – 2021
2017. -102 b.
9. Xolmatov P.Q. Texnologiya fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar